

SU KANUNU TASLAĞI GÖRÜŞ FORMU*

Görüş Bildiren Kurum: TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

Taslağın Genel Üzerindeki Görüş ve Değerlendirme

Su Kanunu Taslağı, ülkemizde su kaynaklarının miktar ve kalite yönünden bütüncül bir yaklaşımla korunması ve yönetilmesine yönelik önemli bir yasal çerçeve oluşturma amacı taşımaktadır. Mevcut durumda su yönetimine ilişkin görev ve yetkilerin farklı kurum ve kuruluşlar arasında dağılmış olması, özellikle planlama, tahsis, izleme, denetim ve veri yönetimi alanlarında bütüncül bir düzenleme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle taslak metin önemli bir boşluğu doldurma potansiyeline sahiptir.

Taslakta suyun miktar ve kalite boyutlarının birlikte ele alınması, yerüstü ve yeraltı sularının entegre bir sistem dahilinde yönetilmesi, havza bazlı yaklaşımın benimsenmesi, su verimliliğinin artırılması ve Ulusal Su Bilgi Sistemi ile dijital altyapının güçlendirilmesi olumlu düzenlemeler olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca izinsiz yeraltı suyu kullanımı ve benzeri fiillere yönelik daha caydırıcı yaptırımlar öngörülmesi, su kaynaklarının korunması açısından önemli görülmektedir.

Bununla birlikte taslak metinde yer alan bazı hususların uygulamada sorunlara yol açabileceği değerlendirilmekte olup, aşağıda belirtilen konuların yeniden gözden geçirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir:

1. Kanun metninde sıklıkla yer verilen “Bakanlıkça belirlenir” ifadeleri, düzenlemelerin önemli bir kısmının ikincil mevzuata bırakılmasına neden olmakta ve uygulamada belirsizlik yaratmaktadır.
2. Küçük ölçekli belediyeler için öngörülen yükümlülüklerin mevcut teknik ve mali kapasiteler dikkate alındığında uygulanabilirliğinin sınırlı olduğu değerlendirilmektedir.
3. Planlama süreçlerinde İl ve Havza Su Kurullarının rolünün azaltılması, katılımcılık ilkesi ile çelişmektedir.
4. Denetim yetkisinin birden fazla kuruma devredilebilmesi, uygulamada yetki karmaşası ve standart farklılıklarına yol açabilecektir.
5. İdari yaptırımlara ilişkin ceza aralıklarının geniş tutulması, uygulamada orantısızlık ve öngörülemezlik riskini beraberinde getirmektedir.

Taslakta ayrıca; iklim değişikliğinin etkilerine karşı esnek mekanizmaların güçlendirilmesi, su tarifelerinde sosyal devlet ilkesi gözetilerek düzenleme yapılması, Ulusal Su Bilgi Sistemi kapsamında siber güvenlik altyapısının oluşturulması ve bazı hükümlerin anayasal ilkeler çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Öte yandan, taslakta öngörülen su tahsis sisteminin mevcut kullanıcılar açısından geçiş sürecine ilişkin belirsizlikler içerdiği görülmektedir. Bu kapsamda; mevcut su kullanım haklarının korunması, kademeli geçiş mekanizmalarının tanımlanması, sektörel önceliklendirme kriterlerinin belirlenmesi ve özellikle sanayi tesisleri açısından asgari su temin güvenliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

İdari yaptırımların kapsamı ve büyüklüğü değerlendirildiğinde, özellikle su yoğun sektörlerde faaliyet gösteren tesisler açısından üretim sürekliliği ve hukuki öngörülebilirlik bakımından riskler oluşabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle yaptırım sisteminin ölçülülük ve orantılılık ilkeleri doğrultusunda yeniden ele alınması, yükümlülüklerin açık ve net şekilde tanımlanması ve kademeli uygulama mekanizmalarının geliştirilmesi uygun olacaktır.

Sonuç olarak, Su Kanunu Taslağı'nın ülkemiz su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi açısından önemli bir adım olduğu değerlendirilmekle birlikte, uygulamada karşılaşılabilecek teknik, ekonomik ve kurumsal zorlukların dikkate alınarak yukarıda belirtilen hususlar doğrultusunda geliştirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI SU KANUNU TASLAĞI GÖRÜŞÜ

Taslak Metin

MADDE 1- ...

(2) 16/12/1960 tarihli ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanunda düzenlenmeyen hususlar bu Kanun hükümlerine tabidir.

Öneri/Teklif Metni

MADDE 1- ...

(2) 16/12/1960 tarihli ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun ile bu Kanun arasındaki yetki ve uygulama alanı sınırları, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle açıkça belirlenir. 167 sayılı Kanunda düzenlenmeyen hususlar bu Kanun hükümlerine tabidir.

Değerlendirme

167 sayılı Kanun ile Su Kanunu Taslağı arasındaki ikili yapı, uygulamada hangi kanunun öncelikli olacağı konusunda ciddi belirsizlik yaratmaktadır. Özellikle yeraltı suları rejiminde bu ikili yapı, denetim ve yaptırım süreçlerinde yetki çatışmalarına ve tereddütlere yol açabilir. 'Tutarlılık ve Bütünlük Sorunu' olarak belirlenen bu durum, yetki sınırlarının yönetmelikle netleştirilmesi yoluyla uygulamada yaşanacak karmaşayı önlenabilir.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 2- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- Bakanlık: 'Tarım ve Orman Bakanlığı,
- DSİ: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünü,
- Havza ölçekli planlar: Nehir havza yönetim planı, taşkın yönetim planı, kuraklık yönetim planı ve sektörel su tahsis planını,
- İçme-kullanma suyu güvenliği planı: İçme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemi aracılığıyla yeterli miktar ve kalitede suyun sürdürülebilir ve emniyetli bir şekilde son kullanıcıya ulaştırılmasına yönelik olarak hazırlanan planı,

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 2-

"Zati İhtiyaç" tanımı; "ticari amaç gütmeyen, sadece insani tüketim ve hane halkı geçimlik tarımı ile sınırlı miktar" olarak eklenmelidir.

- Geleneksel olmayan su kaynakları: Geleneksel tatlı su kaynakları olan yerüstü ve yeraltı sularının haricinde faydalanılabilecek atık su, yağmur suyu, gri su, acı su, deniz suyu gibi su kaynaklar

d) İçme-kullanma suyu koruma alanları: İçme-kullanma suyu temin edilen veya edilmesi planlanan havzalarda Bakanlıkça belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde yerüstü sularının havzalarında Bakanlıkça, yeraltı sularının havzalarında ise DSİ’ce koruma alanı olarak tespit edilen alanları,

e) Korunan su alanları: İçme-kullanma suyu koruma alanlarını ve su kaynaklarının kalitesinin belirlenmesinde kullanılan referans su alanlarını,

f) Nehir havza yönetim planı: Sürdürülebilir bir koruma-kullanma dengesi gözetilerek su kaynaklarının ve canlı hayatının korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak üzere katılımcı bir yaklaşımla havzanın tamamını esas alarak hazırlanan planı,

g) Su kaynağı: Yeraltı ve yerüstünde bulunan suları,

ğ) Su verimliliği belgesi: Su verimliliği sistemini kuran ve Bakanlıkça belirlenen kriterleri sağlayan faaliyetler için Bakanlıkça mavi, yeşil ve turkuaz olarak düzenlenen belgeyi ifade eder.

1)Ulusal Su Kurulu: Su kaynaklarının etkin yönetimi ve verimli kullanımının temini için üst düzeyde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak üzere Bakanlık bünyesinde oluşturulan kurul

i) Havza Su Kurulu

j) İl Su Kurulu

k) Havza Bazlı Kalite İzleme Ağı tanımları eklenmelidir.

Değerlendirme

İklim krizi ve aşırı kuraklık dönemlerinde "zati ihtiyaç" tanımı, ticari olmayan insani tüketim ve geçimlik tarım ile sınırlandırılmalı, yeraltı sularının ticari kullanımı (madencilik, sanayi) için "emniyetli rezerv" şartı hiçbir koşulda esnetilemez hale getirilmelidir. Taslakta 167 sayılı Kanunla ilişkili olarak "zati ihtiyaç" ve "faydalı ihtiyaç" kavramlarına yer verilmemiş, DSİ yetkisine bırakılmıştır.

Mevcut uygulamada su yönetimi süreçlerinde ulusal ve yerel politika ve stratejilerin belirlenmesi, planların onaylanması, su arz ve taleplerinin karara bağlanması gibi birçok önemli görev ve yetkisi bulunan “Ulusal Su Kurulu” ile İl su kurullarının tanımlarının eklenmesi önerilmektedir. Ayrıca kanunun 4. Maddesinde yer alan, daha önce Su Verimliliği Yönetmeliği’nde de tanımlanan geleneksel olmayan su kaynaklarının da tanımlara eklenmesi önerilmektedir.

Suyun hukuki durumu

MADDE 3- ...

(1) Genel sular Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

(2) Özel mülkiyete tabi tapulu arazideki kaynak sularının;

a) İçme-kullanma suyu olarak kullanılması durumunda, malik ya da zilyedin ihtiyacına kadar olan su miktarı,

b) Tarımsal sulama için kullanılması durumunda, 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun 8/A maddesi uyarınca aynı Kanuna

Suyun hukuki durumu

MADDE 3- ...

(1) Genel sular Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

(2) Özel mülkiyete tabi tapulu arazideki bütün su kaynakları; kaynak suları(*), yüzeysel sular ve yeraltı suları dahil olmak üzere; kullanım amacı ve şekli ne olursa olsun, genel su niteliğindedir.

ekli 1 sayılı listedeki il/ilçe bazında belirlenmiş olan yeter gelirli arazi büyüklüklerinin altında kalan araziler için zati ihtiyacına kadar olan su miktarı, kaynağın bulunduğu arazinin mülkiyetine tabi olup özel su niteliğindedir ve o kaynağın bulunduğu arazinin malik veya zilyedi tarafından aynı arazi içerisinde bedelsiz olarak kullanılır. İhtiyaç duyulan su miktarları DSİ'ce belirlenir.

(3) İkinci fıkrada belirtilen suların belirtilen miktarlar dışında kalan kısmı, genel su niteliğindedir.

Değerlendirme

(*) Kaynak suları için Madde 2'de tanım eklenmeli

Genel esaslar

MADDE 4-

(1) Su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi kapsamında;

- a) Her canlının sağlıklı ve yeterli suya erişimi.
- b) Su kaynaklarının katılımcı anlayışla havza bazında yönetimi,
- c) Su kaynaklarının miktar ve kalitesinin ekosistem esaslı korunması, geliştirilmesi, iyileştirilmesi, verimli kullanılmasına yönelik uygulama ve çalışmaların teşviki ve desteklenmesi,

...

g) İklim değişikliğinin su kaynaklarına olumsuz etkilerinin azaltılması, geleneksel olmayan su kaynaklarının ve iklim dostu teknolojilerin kullanılması,

ğ) Su kullanımlarında ölçüm ve izleme sistemlerinin kurularak verilerin kayıt altına alınması,

Genel esaslar

MADDE 4-

b) Su kaynaklarının katılımcı anlayışla havza bazında yönetimi

c) Su kaynaklarının miktar ve kalitesinin ekosistem ve kamu yararı esaslı korunması, geliştirilmesi, iyileştirilmesi, önceliklendirilmiş kullanım amaçları ve belirlenmiş tahsisler doğrultusunda verimli kullanılmasına yönelik uygulama ve çalışmaların teşviki ve desteklenmesi,

...

ğ) Su kullanımlarında ölçüm ve izleme sistemlerinin kurularak verilerin kayıt altına alınması ve izlenebilir kaynaklardan periyodik olarak kamu ile paylaşılması,

...

ı) Dar gelirli hanelerin suya erişiminin güvence altına alınması amacıyla sosyal tarife mekanizmasının oluşturulması,

i) Su yönetimi kararlarında bilimsel verilere ve bağımsız uzman görüşlerine dayalı karar alma süreçlerinin esas alınması, esastır.

ı) Havza ölçekli planların mekânsal kullanım planlamasında, kalkınma planlamasında, ÇED, izin, ruhsat süreçlerinde temel ve zorunlu bileşen olarak dikkate alınması

(2) Havza yönetim kurullarında ve plan hazırlama süreçlerinde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı Çevre Mühendisleri Odası temsilcisinin ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının 'oy hakkı' ile yer alması zorunludur ifadesi eklenerek şeffaflık yasal statüye kavuşturulmalıdır.

Değerlendirme

“Katılımcı anlayışla havza bazında yönetim” ifadesiyle neyin kastedildiği açıkça tanımlanmalı; hangi kaynaklara dayandığı, hangi paydaşların sürece dahil olduğu ve katılımın hangi yöntemlerle sağlandığı belirtilmelidir.

Taslağın genel esasları arasında 'her canlının suya erişimi' ilkesi yer almasına karşın, Madde 8/1'deki 'maliyetin altında tarife belirlenemez' hükmü ile bu ilke arasında doğrudan bir çelişki bulunmaktadır. Sosyal yardım mekanizmalarının kanunda düzenlenmemiş olmasıyla, dar gelirli vatandaşların suya erişiminin zorlaşması beklenmektedir. Ayrıca, planlama sürecinde bilimsel verilere dayalı karar alma ilkesinin genel esaslar arasında yer alması, kanunun iklim değişikliği projeksiyonlarına duyarlılığını artıracaktır.

Taslakta "katılımcı anlayış" vurgulansa da, havza kurullarının kararlarındaki sivil toplum ve yerel kullanıcı ağırlığı zayıftır. Havza Ölçekli Planların hazırlanması ve izlenmesi süreçlerinde, akademik kuruluşlar ve su kullanıcı birlikleri dışında, bölge halkını temsil eden yapıların "karar verici" (oy hakkı olan) statüde yer alması yasal güvenceye alınmalıdır. Özellikle Çevre Mühendisleri Odası sürece dahil edilmelidir.

Havza ölçekli planlarda su kaynaklarının miktar ve kalite durumu ortaya konarak durumun iyileşmesi için gerekli eylemler tanımlanmakta; kuraklık ve taşkın riskleri ile birlikte eylem önerilerinde bulunulmakta ve sektörel ihtiyaçlara ve önceliklere göre tahsis miktarları belirlenmektedir. Ancak yatırım planlamasında; mekânsal planlamadan ÇED, izin/ruhsat süreçlerine kadar birçok aşamada havza ölçekli planlara uyum gözetilmemektedir. Su kaynakların miktar ve kalite açısından korunması ve suyun adil paylaşımı için havza ölçekli planların her aşamada temel ve zorunlu bileşen olarak dikkate alınması önerilmektedir.

İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi ve su verimliliği

MADDE 5- (1) İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisinin belirlenmesi, olumsuz etkilerinin azaltılması ve uyum kapasitesinin artırılması amacıyla gerekli çalışmalar Bakanlıkça yürütülür. Bu kapsamda geliştirilecek politika, plan, program ve projeler; ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından görev ve sorumlulukları dahilinde uygulanır.

(2) Bakanlıkça belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde; gerçek ve tüzel kişiler, su

İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi ve su verimliliği

MADDE 5 (1) İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisinin belirlenmesi, olumsuz etkilerinin azaltılması ve uyum kapasitesinin artırılması amacıyla gerekli çalışmalar, ilgili yerel yönetimler ve Su ve Kanalizasyon İdarelerinin aktif katılımı ve havza bazlı veri entegrasyonu ile Bakanlıkça yürütülür. Bu kapsamda geliştirilecek politika, plan, program ve projeler; ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından görev ve sorumlulukları dahilinde uygulanır. Söz

kaynaklarının verimli kullanılarak korunması için mavi, yeşil ve turkuaz su verimliliği belgesini almakla yükümlüdür.

(3) İçme-kullanma suyu sistemlerindeki su kayıp oranları, belirlenen sürede hedeflenen düzeye indirilir.

(4) Endüstriyel üretim süreçlerinde su verimliliği sağlayan yöntemler kullanılır, atıksuyun geri kazanılarak yeniden kullanımı yoluyla döngüsel su kullanımı sağlanır.

(5) Kentsel yeşil alanlarda kurakçıl peyzaj uygulanır.

(6) Basınçlı borulu sulama hattı ile hizmet verilen ve yeterli basıncın sağlanabildiği tarım alanlarında tarla içi basınçlı sulama yöntemleri kullanılır, su kullanımları ölçüm ve izleme sistemleri ile kayıt altına alınır. Su kısıtı olan yerlerde, basınçlı borulu sulama hattı ile hizmet verilmesine bakılmaksızın tarla içi basınçlı sulama yöntemlerinin kullanılması esastır.

(7) Tatlı su kaynaklarının yetersiz kaldığı ve denize kıyısı olan yerleşim yerlerinde, deniz suyunun arıtılarak tamamlayıcı kaynak olarak kullanılması ve enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılanması önceliklidir. Deniz suyu arıtımında denizel ekosistem ve biyoçeşitliliğe, yüzme suyu kalitesine, deniz ticaretine, su ürünleri yetiştiriciliğine etkilerin belirlenmesi esastır.

konusu uyum ve yatırım projeleri için gerekli finansal destek, hibe ve teşvik mekanizmaları Bakanlıkça koordine edilir.

(2) Bakanlıkça yayınlanan Yönetmelikler ile belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde; gerçek ve tüzel kişiler, su kaynaklarının verimli kullanılarak korunması için mavi, yeşil ve turkuaz su verimliliği belgesini almakla yükümlüdür. Nüfusu 50.000'in altındaki belediyeler ile küçük ölçekli tarımsal işletmeler için basitleştirilmiş su verimliliği belgesi prosedürü uygulanır; bu kapsamdaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi için Bakanlıkça teknik destek ve mali yardım mekanizması kurulur.

(3) Belediyelerin, Büyükşehir Belediyelerinin ve bunların olmadığı yerlerde İl Özel İdarelerinin yönetimindeki içme ve kullanma suyu* sistemlerindeki su kayıp oranları, Büyükşehir belediyelerinin yetki alanındaki bölgeler için Büyükşehir Belediyesi- DSİ - İller Bankası arasında; belediyelerin yetki alanındaki bölgeler için ise Belediye - İller Bankası arasında yapılacak çalışmada ortak olarak belirlenen sürede** hedeflenen düzeye indirilir.

(4) Endüstriyel üretim süreçlerinde su verimliliği sağlayan yöntemler kullanılır, atıksuyun geri kazanılarak yeniden kullanımı yoluyla döngüsel su kullanımı sağlanır. Sektörel su verimliliği kriterleri ve asgari geri kazanım esasları Su Verimliliği Yönetmeliği ile belirlenir

(5) Kentsel yeşil alanların planlanması ve yönetiminde su verimliliğini esas alan kurakçıl peyzaj uygulamaları önceliklidir. Yeni yapılacak yeşil alanlarda bu yaklaşım esas alınır; mevcut alanların belirlenen süreler içinde dönüştürülmesi sağlanır

(7) Tatlı su kaynaklarının yetersiz kaldığı ve denize kıyısı olan yerleşim yerlerinde, deniz suyunun arıtılarak tamamlayıcı kaynak olarak kullanılması ve enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılanması önceliklidir. Deniz suyu arıtımında denizel ekosistem ve biyoçeşitliliğe, yüzme suyu kalitesine, deniz ticaretine, su ürünleri yetiştiriciliğine etkilerin belirlenmesi esastır. Arıtma sonucu oluşan konsantre atıksuyun denize deşarj edilmesi ile ilgili deşarj standartları ve izleme esasları Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na belirlenir.

(8) Bakanlıkça belirlenecek metrekare üzerindeki yeni yapılarda gri su geri kazanımı ve yağmur suyu hasadı sistemlerinin tesisi zorunludur. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin esaslar İmar Kanunu ile eşgüdümlü olarak yürütülür" maddesi eklenerek teşvikten zorunluluğa geçilmelidir.

Değerlendirme

Taslakta atıksuyun geri kullanımı ve kurakçıl peyzaj teşvik edilmektedir. Yeni yapılan binalarda "gri su" geri kazanım sistemleri ve yağmur suyu hasadı zorunluluğu, sadece teşvik bazlı değil, imar mevzuatıyla entegre bir zorunluluk olarak kanun maddesine açıkça işlenmelidir.

(**) Su kayıp oranlarının indirilmesi için hedeflenen süreleri ve indirilecek düzeyleri hangi kurumların belirleyeceği belirtilmeli. not: Bakanlıkça yayımlanan yönetmeliklerle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde; gerçek ve tüzel kişilerin, su kaynaklarının verimli kullanımı ve korunması amacıyla alması zorunlu olan mavi, yeşil ve turkuaz su verimliliği belgelerinin, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından düzenlenmesi esastır

İklim değişikliğine uyum politika ve planlarının yalnızca merkezden (Bakanlıkça) yürütüleceği, yerel su ve kanalizasyon idarelerinin ise salt "uygulayıcı" konumunda bırakıldığı görülmektedir. Ancak iklim değişikliğinin hidrolojik döngüye ve su kaynaklarına olan etkileri makro ölçekli olmaktan ziyade mikro-havza ölçekli, son derece yerel ve spesifiktir. Su idareleri, kendi havzalarındaki sıcaklık, buharlaşma ve yağış anormalliklerini en güncel ve uzun vadeli veri setleriyle takip eden yegane kurumlardır. Kurumsal planlarımızın doğrultusunda Bursa özelinde 1970–2025 dönemini kapsayan 56 yıllık meteorolojik veri setleri detaylı analiz edildiğinde ve özellikle 2024 yılında kaydedilen rekor sıcaklık anomalileri incelendiğinde, havzalarımızın kendine has iklimsel kırılma noktaları olduğu açıkça görülmektedir. Merkezden belirlenecek standart politikalar, yerel hidrolojik rejimlerdeki bu tür spesifik kırılmaları ve yıllara sari veri anomalilerini kapsamakta yetersiz kalabilir. Bu nedenle, uyum kapasitesinin artırılmasına yönelik plan ve projelerin hazırlık aşamasına doğrudan veri sağlayan ve sahayı yöneten Su ve Kanalizasyon İdarelerinin "karar verici ve ortak geliştirici" statüsünde dahil edilmesi elzemdir. Ayrıca, "görev ve sorumlulukları dahilinde uygulanır" ifadesi, bu devasa yatırımların (örneğin kısıtlı havzalarda alternatif su kaynaklarının tesisi) yerel idarelerin mevcut kısıtlı bütçeleriyle yapılacağı anlamını taşımakta olup, bu durum kurumsal sürdürülebilirliği riske atmaktadır. Uygulama için teşvik veya hibe mekanizmalarının yasal bir güvenceye kavuşturulması gerekmektedir.

Su verimliliği belgesi yükümlülüğü, küçük belediyeler ve küçük ölçekli işletmeler için ciddi mali ve teknik yük oluşturmaktadır. Geçici Madde 3'teki kademeli geçiş süreci olumlu olmakla birlikte, küçük belediyelerin bu sürelerde bile teknik kapasiteye ulaşması güçtür. Basitleştirilmiş prosedür ve mali destek mekanizması, kanunun uygulanabilirliğini artıracaktır.

Deniz suyu arıtımının ekosistem etkileri dikkate alınmalıdır: taslakta, tuzlu suyun (brine) denize geri deşarjının denizel ekosisteme zarar verme riski yeterince düzenlenmemiştir. Mevcut taslak yalnızca 'etkilerin belirlenmesini' öngörmekte, ancak deşarj standartları ve izleme yükümlülükleri konusunda somut hüküm içermemektedir. Bu eksiklik, özellikle Akdeniz havzasındaki hassas denizel ekosistemleri tehdit edebilir.

Kentsel yeşil alanlarda kurakçıl peyzaj uygulanır.' hükmünün kapsamının yalnızca kentsel alanlarla sınırlı tutulduğu görülmektedir. Ancak sanayi tesisleri, organize sanayi bölgeleri ve büyük ölçekli endüstriyel alanlarda yer alan rekreasyon ve peyzaj alanlarının da önemli miktarda su tüketimine neden olduğu

değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, su verimliliğinin bütüncül sağlanabilmesi adına söz konusu hükmün sanayi tesislerindeki yeşil alanları da kapsayacak şekilde genişletilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

MADDE 6- ...

Planlar

- (1) Su kaynaklarının korunması, sürdürülebilir ve verimli olarak kullanılması için su kaynaklarının kalite ve miktarını esas alan havza ölçekli planlar yapılır.
- (2) Ulusal ve bölgesel kalkınma planları, tarımsal üretim planları, mekânsal planlar, havza ölçekli planlar, içme-kullanma suyu güvenliği planları ile master planlar, birbirleri ile uyumlu olarak suya göre planlama esasıyla hazırlanır.
- (3) Her tür ve ölçekteki mekânsal plan çalışmalarında suyun miktar ve kalitesinin korunması hususunda Bakanlığın uygun görüşü alınır.
- (4) Havza ölçekli planlar ve su verimliliği il planları Bakanlık tarafından hazırlanır.
- (5) İçme-kullanma suyu güvenliği planları, büyükşehir belediyelerinde su ve kanalizasyon idareleri tarafından, büyükşehir olmayan yerlerde belediyeler tarafından, belediye sınırları dışında kalan yerlerde ise il özel idareleri tarafından Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre hazırlanır. Bu planlarda belirlenmiş tedbirlere uyulması zorunludur.
- (6) Havza ölçekli planlar, Ulusal Su Kuruluna sunulmasının ardından Cumhurbaşkanlığı onayı ile yürürlüğe girer.
- (7) Nehir havza yönetim planlarında belirlenen tedbirler; sorumlu gerçek ve tüzel kişiler tarafından uygulanır, planların ve uygulamaların takibi Bakanlık tarafından yapılır.

MADDE 6- ...

Planlar

- (6) Havza ölçekli planlar, İl Su Kurulları ve Havza Su Kurullarının görüşü alınarak Ulusal Su Kuruluna sunulmasının ardından, Cumhurbaşkanlığı onayı ile yürürlüğe girer. Havza ölçekli planlar en az beş yılda bir güncellenir; iklim değişikliği projeksiyonlarının öngörülenin ötesinde kötüleşmesi halinde güncellemeler öne alınır. Çevresel akış ihtiyacı, su kaynağının biyolojik ve fiziksel varlığını sürdürebilmesi için 'teknik bir zorunluluk' olup, kuraklık veya olağanüstü durumlarda dahi bu miktarın altına düşecek şekilde tahsis yapılamaz ve mevcut tahsisler bu miktarı koruyacak şekilde re'sen kısıtlanır.

Değerlendirme

Önceki taslakta yer alan İl ve Havza Su Kurullarının görüş aşaması, bu taslakta kaldırılmıştır. Bu değişiklik, Madde 4/1-b'deki 'katılımcı anlayışla havza bazında yönetim' ilkesiyle doğrudan çelişmektedir. Ayrıca, havza planlarının güncelleme periyodunun belirlenmemesi, iklim değişikliğinin hızlanması karşısında planların yetersiz kalma riskini artırmaktadır.

Su tahsisinde "çevresel akış ihtiyacı" ikinci sırada yer almaktadır. Suyun kritik seviyenin altına düşmesi, nehir yatağındaki balıkların, omurgasızların ve sucul bitkilerin yaşam alanlarının kurumasına ve toplu ölümlere yol açar. Ekolojik akış (can suyu), sadece bir "ihtiyaç" değil, su kaynağının sürekliliği için "teknik bir zorunluluk" olarak tanımlanmalı; kuraklık dönemlerinde tarım veya enerji için bu miktarın altına düşülmesi kesin bir dille yasaklanmalıdır. Pek çok balık türü üremek için belirli bir su derinliğine ve akış hızına ihtiyaç duyar; akışın kesilmesi bu döngüyü durdurur.

Taslak metnin 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan ‘mekânsal plan çalışmalarında’ ifadesinin kapsamına ilişkin Kanun metninde açık bir tanım bulunmamaktadır. Söz konusu ifadenin çevre düzeni planları, nazım ve uygulama imar planları ile organize sanayi bölgesi planlarını kapsayıp kapsamadığı hususunda belirsizlik oluşabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, uygulamada tereddüt yaşanmaması adına ‘mekânsal planlama’ kavramının kapsamının açık şekilde tanımlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Taslak metnin 6 ncı maddesinin yedinci fıkrasında yer alan ‘alınan kararlara ilgili kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler uymakla yükümlüdür’ hükmünde, söz konusu kararların kapsamı, hangi idareler tarafından alınacağı ve uygulama sınırlarının açık şekilde tanımlanmadığı görülmektedir. Bu durum uygulamada belirsizliklere ve farklı yorumlara yol açabilecektir. Bu nedenle, söz konusu hükmün kapsamının daha açık ve sınırları belirli olacak şekilde düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

**MADDE 7-
Teşvikler**

(1) İçme suyu arıtma tesislerini belirlenen standartlara göre kuran ve işleten idarelere, söz konusu tesiste kullanılan elektrik enerji tarifesinin %50’sine kadar indirim uygulanır. Bu oranı yüzde yüze kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

**MADDE 7
Teşvikler**

(1) İçme suyu arıtma tesislerini ve ana iletim hatları üzerinde çalışan terfi merkezlerini (pompa istasyonlarını) belirlenen standartlara göre kuran ve işleten idarelere, söz konusu tesiste kullanılan elektrik enerji tarifesinin %50’sine kadar indirim uygulanır. Bu oranı yüzde yüze kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Değerlendirme

Bu madde, artan işletme maliyetleri karşısında kurumlar açısından son derece olumlu ve destekleyici bir adımdır. Ancak, engebeli topografyaya sahip bölgelerde suyun dağıtımını yüksek enerji gerektirmektedir. Bu nedenle %50 indirim kapsamına, sadece arıtma tesislerinin değil, ana iletim hatları üzerinde çalışan terfi merkezlerinin (pompa istasyonlarının) de dâhil edilmesi kurumsal maliyetleri ciddi ölçüde hafifletecektir.

MADDE 8- ...

(1) İçme-kullanma suyu tarifeleri maliyetinin altında belirlenemez.

MADDE 8- ...

(1) İçme-kullanma suyu tarifeleri maliyetinin altında belirlenemez. Ancak dar gelirli haneler için asgari yaşam suyu ihtiyacına (kişi başı günlük 50 litre) karşılık gelen tüketim miktarı, sosyal tarife kapsamında değerlendirilir. Sosyal tarife uygulamasına ilişkin usul ve esaslar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Değerlendirme

Suyun maliyetinin altında tarife belirlenmemesi ilkesi, su kaynaklarının sürdürülebilirliği açısından olumlu olmakla birlikte, sosyal devlet ilkesiyle (Anayasa md. 2, 56, 65) çelişme riski taşımaktadır. Sosyal yardım mekanizmalarının kanunda düzenlenmemesi, 'suya erişimde eşitsizlik artışı' tehdidi olarak değerlendirilmelidir. 'Su bedellerinin maliyetin altında belirlenmemesi gibi hükümlerin, sosyal ve ekonomik tepkilere yol açacağı' bu taslakta dikkate alınmalıdır. Sosyal tarife mekanizması, hem su kaynaklarının korunması ve hem de temel insan hakları arasındaki denge kuracaktır.

Ulusal Su Bilgi Sistemi

MADDE 9- (1) Su kaynakları ve atıksuların kalite ve miktarına ilişkin verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve takip edilmesi amacıyla Bakanlıkça Ulusal Su Bilgi Sistemi kurulur.

(2) 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla ve 20/2/2020 tarihli ve 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hükümlerine göre Ulusal Su Bilgi Sistemindeki veriler Bakanlıkça belirlenen şartlar dahilinde gerçek ve tüzel kişiler ile paylaşılabilir.

(3) Bakanlıkça belirlenen gerçek ve tüzel kişiler, su yönetimine ilişkin sahip oldukları bilgi ve verileri Ulusal Su Bilgi Sistemine doğrudan işlemek ve servis aracılığı ile aktarmakla mükelleftir.

Ulusal Su Bilgi Sistemi

MADDE 9- ...

(3) Bakanlıkça belirlenen gerçek ve tüzel kişiler, su yönetimine ilişkin sahip oldukları bilgi ve verileri Ulusal Su Bilgi Sistemine doğrudan işlemek ve servis aracılığı ile aktarmakla mükelleftir. Bakanlıkça belirlenen kritik havza ve alt havzalarda, yerüstü ve yeraltı sularının kalite değişimlerini anlık olarak takip eden gerçek zamanlı izleme istasyonlarının kurulması ve Ulusal Su Bilgi Sistemi ile entegrasyonu zorunludur.

(4) Ulusal Su Bilgi Sisteminin siber güvenliği, veri bütünlüğü ve erişim güvenliği Bakanlıkça belirlenen standartlara göre sağlanır. Sisteme yönelik siber saldırı ve veri ihlali durumlarında uygulanacak acil müdahale protokolleri Bakanlıkça hazırlanır.

(5) Ulusal Su Bilgi Sistemine aktarılacak verilerin formatı, standartları ve kalite kriterleri, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli olarak Bakanlıkça belirlenir.

(6) Yeraltı suyu izleme faaliyetleri, akifer yapısı ve kirlilik risk haritaları dikkate alınarak dikey ve yatay geçişleri takip edecek şekilde gerçekleştirilir.

Değerlendirme

Ulusal Su Bilgi Sisteminin kurulmasının, tüm su altyapısının dijitalleşmesi anlamına gelmekte ve siber saldırılara karşı kırılganlığı artırmakta olup, taslakta/mevzuatta siber güvenlikle ilgili hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca, farklı kurumlardan gelen verilerin teknik standartlarının oluşturulamaması halinde, sistemin işlevsiz kalması beklenmelidir. Veri ve koordinasyon altyapısındaki mükerrerlik ve koordinasyon eksiklikleri dikkate alınarak, su güvenliği risklerinin ortadan kaldırılması mümkün görülmektedir. Su altyapısı, kritik bir ulusal altyapı olup, siber güvenlik boyutu kanun düzeyinde ele alınmalıdır.

Taslağın 9. maddesi izleme yükümlülüğü getirmektedir ancak bu izlemenin periyodu ve yöntemi (manuel numune alma vs. anlık sensör verisi) net değildir. Geleneksel yöntemlerle yapılan dönemsel ölçümler, ani kirlilik deşarjlarını (kaçak dökümler, gece yapılan boşaltımlar) tespit etmekte yetersiz kalmaktadır. Kritik endüstriyel bölgelerde ve stratejik su kaynaklarında, kirlilik parametrelerinin (pH, iletkenlik, COD, ağır metaller vb.) anlık ölçüldüğü "Gerçek Zamanlı Otomatik İzleme İstasyonları" kurulması ve bu verilerin merkezi sisteme anlık akışı zorunlu kılınmalıdır.

Taslak metnin 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan 'Bakanlıkça belirlenen gerçek ve tüzel kişiler' ifadesinin kapsamı ve belirlenme kriterlerinin açık şekilde tanımlanmadığı görülmektedir. Ayrıca, Ulusal Su Bilgi Sistemine aktarılabacak veri türleri, veri formatı ve veri iletim sıklığına ilişkin hususların da Kanun metninde veya ilgili ikincil mevzuatta netleştirilmesi gerekmektedir. Bu durum, uygulamada belirsizliklere ve farklı yorumlara yol açabilecektir.

İzleme

MADDE 10- (1) Su kaynaklarının miktarının tespitine yönelik izleme noktalarının belirlenmesi, ölçüm faaliyetleri ve değerlendirmeleri DSİ tarafından yapılır.

(2) İzleme verilerinin entegrasyonu, kaynakların etkin kullanımı ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için Bakanlıkça, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon halinde izleme programları hazırlanır. İlgili kurum ve kuruluşlarca programa uygun izlemeler yapılarak Ulusal Su Bilgi Sistemine işlenir.

(3) Su kullanımlarında ölçüm ve izleme sistemlerinin kurularak verilerin kayıt altına alınması ve Ulusal Su Bilgi Sistemine dahil olması zorunludur. Bu kapsamda:

a) İçme-kullanma suyu amaçlı kaynaktan çekilen ve dağıtılan suyun miktarının ölçümü, hizmeti veren idarelerce yapılır.

b) Su tahsis belgesi alanlar miktar ölçüm sistemlerini kurmak ve işler vaziyette tutmak zorundadır.

İzleme

MADDE 10- (3) (c) "Su miktarı, yeraltı su seviyeleri ve su kalitesine ilişkin veriler, kişisel veri koruma standartları çerçevesinde, Ulusal Su Bilgi Sistemi üzerinden 'açık veri' formatında tüm vatandaşların erişimine kesintisiz olarak sunulur" hükmü eklenmelidir.

(3) (d) Kirlilik yükü yüksek olan tesisler, deşarjlarının su kaynağı üzerindeki etkisini izlemek amacıyla kurulacak olan sürekli izleme istasyonlarının maliyetine Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde katılım sağlar. hükmü eklenmelidir.

Değerlendirme

Ulusal Su Bilgi Sistemi (USBS) kurulması öngörülse de, verilerin halka açıklığı "Bakanlıkça belirlenen şartlara" bağlanmıştır. Su miktar ve kalite verileri (stratejik ve kişisel veriler hariç), vatandaş denetimine açık bir şekilde "açık veri" formatında periyodik olarak yayınlanmalıdır.

Taslak metnin 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan 'kurum ve kuruluşlar' ifadesinin kapsamının açık şekilde tanımlanmadığı, hangi kamu kurumları ile özel hukuk tüzel kişilerini kapsadığı ve belirlenme kriterlerinin net olmadığı görülmektedir. Bu durum uygulamada farklı yorumlara ve yetki belirsizliklerine yol açabilecektir. Söz konusu ifadenin kapsamının açık ve sınırları belirli olacak şekilde düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Su tahsisi

MADDE 11- (1) Su tahsisi yapma yetkisi DSİ'ye aittir Suyun miktarı, kalitesi, havzanın özelliği, iklim değişikliği etkileri, zaruri ihtiyaçlar ve şartlar ile maksat hisseleri belirlenmiş olan tesisler müstesna olmak üzere suların kullanımında aşağıda belirtilen öncelik sırası uygulanır:

- a) İçme ve kullanma için su ihtiyacı.
- b) Çevresel akış ihtiyacı.
- c) Tarımsal sulama, hayvancılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için su ihtiyacı.
- ç) Enerji üretimi, endüstri ve madencilik için su ihtiyacı.
- d) Ticaret, turizm, rekreasyon, taşıma, ulaşım ile sair su ihtiyaçları.

(2) Tahsis edilen sular için su tahsis belgesi verilir. Suyun tahsis belgesine uygun kullanımı esastır. Suyun kalite yönünden analizi tahsis sahibinin sorumluluğundadır.

(3) Tahsis süresi, mevcut ve mutasavver projeler açısından değerlendirilerek DSİ tarafından belirlenir. Tahsisin süre ve miktar bakımından azaltılması, artırılması veya iptali hususunda DSİ yetkilidir.

(4) Su tahsis belgeleri devredilemez. Ancak, tahsis yapılan arazinin veya işletmenin el değiştirmesi ve doksan gün içerisinde talep edilmesi halinde mevcut tahsis şartları değiştirilmeksizin kalan tahsis süresi için yeniden su tahsis belgesi düzenlenebilir. Ayrıca, tahsis sahibi şirketin kendisine tahsis edilen sudan, bağlı kuruluşlarının kullanımı amacıyla toplam tahsis miktarını aşmamak kaydıyla su kullanımı için yapılan başvurular DSİ tarafından değerlendirilir.

(5) Organize sanayi bölgesi, teknoloji geliştirme bölgesi, endüstri bölgesi, serbest bölge organize tarım bölgesi için yer seçimi yapılırken su kaynağı ile ilgili Bakanlık görüşü alınır.

(6) Su kayıp oranlarını ilgili mevzuat ile belirlenen sürede hedeflenen düzeye indirme yükümlülüğünü yerine getirmeyen belediyelere içme suyu maksatlı ilave su tahsisi yapılmaz.

Su tahsisi

MADDE 11- Su tahsisi yapma yetkisi DSİ'ye aittir. Su sondajı yapan teknik personel, kuyu açma yetkilileri ve tarımsal sulama danışmanları için 'Su Yönetimi ve Koruma Sertifikası' alma zorunluluğu getirilir. Sertifikasız personel tarafından yapılan işlemler usulsüz kullanım kapsamında değerlendirilir

Suyun miktarı, kalitesi, havzanın özelliği, iklim değişikliği etkileri, zaruri ihtiyaçlar ve şartlar ile maksat hisseleri belirlenmiş olan tesisler müstesna olmak üzere suların kullanımında aşağıda belirtilen öncelik sırası uygulanır:

- a) İçme ve kullanma için su ihtiyacı.
- b) Çevresel akış ihtiyacı.
- c) Tarımsal sulama, hayvancılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için su ihtiyacı
- ç) Ticaret, turizm, rekreasyon, taşıma, ulaşım ile sair su ihtiyaçları.
- d) Enerji üretimi, endüstri ve madencilik için su ihtiyacı.

.....

(4) Su tahsis belgeleri devredilemez.

(4a) Ancak, tahsis yapılan arazinin veya işletmenin el değiştirmesi ve doksan gün içerisinde talep edilmesi halinde, su ihtiyaçları DSİ tarafından yeniden gözden geçirilip tahsis miktarı güncel şartlara göre yeniden belirlenerek kalan tahsis süresi için yeniden su tahsis belgesi düzenlenebilir.

(4b) Tahsis şartları, belgenin düzenlenmesinden sonra her iki (2) yılda bir DSİ tarafından gözden geçirilerek, arazinin veya işletmenin gerçek ihtiyacına göre güncellenir. Tahsis miktarına, tahsis sahibi şirketin bağlı kuruluşlarının ihtiyacı dahil edilmez.

(7) Özel mülkiyete tabi olup genel su niteliğinde olan kaynak suları ile Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdeki kaynak suları içme suyu, tarımsal sulama, enerji, hayvancılık maksatlı tahsisler hariç olmak üzere, DSİ'den su tahsisine ilişkin uygunluk görüşü alınarak büyükşehirlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarınca, diğer illerde il özel idarelerince kiraya verilir. Aynı taşınmazdaki kaynak suyu miktar olarak kısımlara bölünerek de kiralanabilir. Kiralamaya hak kazananlar adına DSİ tarafından su tahsis belgesi düzenlenir. Tahsil edilen kira gelirinden; kaynak suyunun çıktığı yer, köy sınırları içinde ise o yerdeki köy tüzel kişiliğine %15, büyükşehir belediyesi olan illerde ilgili büyükşehir belediyesine, diğer illerde ilgili belediye sınırlarında ise belediyeye %25 oranında pay verilir. Ancak; 22.03.1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununda belirtilen su ve su alanları kiralamaları için kaynak suyu için tahsil edilen kira gelirlerinden pay verilmesi hususunda bu madde hükümleri uygulanmaz. Kiralama süresi, DSİ tarafından belirlenen tahsis süresini geçmemek kaydıyla en fazla on yıl olarak belirlenir.

(8) Su tahsis sicili, DSİ tarafından tutulur. Su kaynaklarıyla ilgili idari karar ve işlemlerden doğan ihtilafların çözümlenmesinde, bu sicildeki kayıt ve bilgiler esas alınır.

(9) Su tahsisine bağlı faaliyetlere veya tesislere verilen izin, kiralama ve benzeri iş ve işlemlerin faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından iptal edilmesi halinde, DSİ tarafından yapılan su tahsisi hükümsüzdür.

(10) Tahsis edilen suyun kullanımı için ihtiyaç duyulan taşınmazlar ile ilgili kamulaştırma, satın alma, kiralama, irtifak hakkı, geçit hakkı, tahsis ve her türlü izin işlemleri, adına su tahsisi yapılanlar tarafından gerçekleştirilir.

(11) Tahsise konu su kaynağı hiçbir şekilde haczedilemez, rehnedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konamaz.

(5) Organize sanayi bölgesi, teknoloji geliştirme bölgesi, endüstri bölgesi, serbest bölge ve organize tarım bölgesi için yer seçimi yapılırken, kullanılması planlanan su kaynağı ile ilgili; idari açıdan, havza yönetimi ve kamu ihtiyaçları açısından yetki alanları doğrultusunda Büyükşehir Belediyeleri ve Belediyeler ile Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB)ne bağlı ilgili odalar ve Bakanlık görüşü alınır.

(6)** bu madde kaldırılmalıdır.

(7) Özel mülkiyete tabi olup genel su niteliğinde olan kaynak suları ile Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdeki kaynak suları; bölgedeki ihtiyaçlar doğrultusunda Büyükşehir Belediyeleri, Belediyeler veya bunların alanı dışındaki yerlerde İl Özel İdareleri tarafından kamunun içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılamak üzere kullanılması gerekmiyor ise; özel ihtiyaca yönelik içme suyu, tarımsal sulama, enerji, madencilik, hayvancılık maksatlı tahsisler hariç olmak üzere, Büyükşehir Belediyeleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve DSİ'den su tahsisine ilişkin uygunluk görüşü alınarak büyükşehirlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarınca, diğer illerde il özel idarelerince kiraya verilebilir. Aynı taşınmazdaki kaynak suyu miktar olarak kısımlara bölünerek de kiralanabilir. Kiralamaya hak kazananlar adına DSİ tarafından su tahsis belgesi düzenlenir. Tahsil edilen kira gelirinden; kaynak suyunun çıktığı yer, köy sınırları içinde ise o yerdeki köy tüzel kişiliğine %15, büyükşehir belediyesi olan illerde ilgili büyükşehir belediyesine, diğer illerde ilgili belediye sınırlarında ise belediyeye %50 oranında pay verilir. Ancak; 22.03.1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununda belirtilen su ve su alanları kiralamaları için kaynak suyu için tahsil edilen kira gelirlerinden pay verilmesi hususunda bu madde hükümleri uygulanmaz. Kiralama süresi, DSİ tarafından belirlenen tahsis süresini geçmemek kaydıyla en fazla on yıl olarak belirlenir

(11) Kamu yararı gözetilerek tahsise konu olan su kaynağı, alacaklıların yasal hakları dikkate alınmadan doğrudan haczedilemez ve rehnedilemez. Ancak bu hükmün uygulanmasında, alacaklıların yasal haklarının korunmasına

ilişkin usûl ve esaslar, Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Değerlendirme

Madde 11 - 4 a) Ancak, tahsis yapılan arazinin veya işletmenin el değiştirmesi ve doksan gün içerisinde talep edilmesi halinde, su ihtiyaçları DSİ tarafından yeniden gözden geçirilip tahsis miktarı güncel şartlara göre yeniden belirlenerek kalan tahsis süresi için yeniden su tahsis belgesi düzenlenebilir.

Madde 11 – 6 (***)Bu maddenin mevcut haliyle uygulanması uygun görülmemektedir ve tamamen kaldırılması gerekmektedir. Belediyelerin yönetim yapısı, idari öncelikleri ve teknik olanakları seçim dönemlerine bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bu nedenle, su kayıp oranlarının hedeflenen süre içerisinde istenen düzeye indirilememiş olması, farklı idari ve yapısal nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Söz konusu yükümlülüğün yerine getirilememesi durumunda içme suyu amaçlı ilave su tahsisinin engellenmesi, doğrudan, vatandaşların temel ve yaşamsal suya erişim hakkını kısıtlayıcı sonuçlar doğuracaktır. Bu bağlamda, kamu yararı ve suya erişim hakkı gözetilerek, bu maddenin mevzuattan çıkarılması daha uygun olacaktır.

Su kaynağının haczedilemeyeceğine ilişkin bu mutlak hükmün, alacaklıların haklarına müdahale niteliği taşıdığı ve Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilme riskinin bulunduğu dikkate alınmalıdır. 'Hiçbir şekilde' ifadesinin yerine 'kamu yararı gözetilerek' ifadesi, hükmün Anayasal orantılılık ilkesine uyumunu güçlendirecektir. 'İhtiyati tedbir konamaz' ifadesinin kaldırılması, yargısal denetim hakkının korunması açısından önemlidir.

Su kaynaklarının korunması

MADDE 12- (1) Su kaynaklarının korunması amacıyla;

- Çevresel hedefler ve bu hedeflere ulaşılması için alınması gereken tedbirler,
  - Korunan su alanları ve bu alanların korunmasına yönelik usûl ve esaslar,
  - Çevresel kalite ve sulama suyu standartları, Bakanlıkça belirlenir.
- (2) Çevresel kalite ve sulama suyu standartlarına uygun olarak alıcı ortam esaslı deşarj kriterleri Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca belirlenir.
- (3) Su kaynağından ve doğal mineralli suların, su tahsis belgesi olmadan veya su tahsis belgesinin maksadına aykırı şekilde ya da belirtilen tahsis miktarından daha fazla su kullanmak yasaktır.
- (4) İnşa aşamasında veya işletmede olan sulama kanalları, servis yolları, drenaj kanalları,taşkın kontrol tesisleri, terfi merkezleri, barajlar, göletler ve düzenlenmiş göller gibi tüm su yapılarını DSİ'nin izin verdiği faaliyetler dışında kullanmak, suya girmek veya yüzmek yasaktır.

Su kaynaklarının korunması

MADDE 12- (5) Su kaynağına ve ekosisteme verilen zararın, kusurlu tarafça bilimsel kriterlere uygun olarak eski haline getirilmesi (ekolojik restorasyon) zorunludur.

- (6) Sürekli izleme sistemlerinden gelen verilerin eşik değerleri aşması durumunda, Bakanlık veya ilgili mülki idare, ekosistem ve insan sağlığını korumak amacıyla her türlü su kullanım faaliyetini derhal durdurma ve kirliliğin yayılımını önleyici acil müdahale planını devreye alma yetkisine sahiptir.

Değerlendirme

Restorasyonun yapılmaması durumunda, masraflar %50 fazlasıyla tahsil edilir" hükmü getirilerek "kirleten öder" ilkesi "tahrip eden onarır" seviyesine taşınmalıdır.

Para cezaları yerine veya ek olarak, su kaynağını tahrip eden işletmelerin faaliyetlerinin geçici/sürekli durdurulması ve "kirleten öder" ilkesinin yanı sıra "tahrip eden onarır" (ekolojik restorasyon yükümlülüğü) maddesi eklenmelidir. Mevcut taslakta para cezaları yüksek görünse de, büyük ölçekli endüstriyel kirlilik veya aşırı kullanım durumlarında bu cezalar "iş yapma maliyeti" olarak görülebilir

İçme suyunun artırılması

MADDE 13-

(1) İçme suyu arıtma tesisleri, Bakanlıkça belirlenen kriterlere göre büyükşehir belediyeleri sınırları içerisinde su ve kanalizasyon idareleri, büyükşehir olmayan illerde belediyeler tarafından kurulur, işletilir, izlenir ve arıtma verimi Bakanlıkça rapor edilir.

(2) İçme suyu arıtma tesislerini işletecek olan personelin Bakanlıktan sertifika alması zorunludur. Proses onayı, sertifika alınması ve ücretlendirilmeye ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

MADDE 13-

(2) İçme suyu arıtma tesislerini çevre mühendisleri işletir. İçme suyu arıtma tesislerini işletecek personelden çevre mühendisleri dışındaki personelin TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından açılacak İçmesuyu Arıtma Tesisi İşletimi Eğitimlerine katılarak sertifika alması zorunludur. Proses onayı, sertifika alınması ve ücretlendirilmeye ilişkin usûl ve esaslar TMMOB Çevre Mühendisleri Odası görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Değerlendirme

Su arıtma teknolojileri ve tesis işletmeciliği, Çevre Mühendisliği lisans programlarının yapı taşlarındandır. Meslek mensuplarımız, bu konudaki yetkinliklerini ve uzmanlıklarını diplomalarıyla kanıtlamaktadır. Kendi ana ihtisas alanlarında çalışacak Çevre Mühendislerinden ek bir sertifika talep edilmesi, alınan mühendislik eğitiminin ve diplomanın geçerliliğinin sorgulandığı izlenimini doğurmaktadır.

Bununla birlikte, uygulamada farklı meslek disiplinlerinden personelin de bu tesislerde görev alabildiği dikkate alındığında, söz konusu personelin görevlerini etkin ve güvenli bir şekilde yerine getirebilmesi için belirli bir standartta eğitim alması zorunludur. Bu noktada, meslek alanının uzman kurumu olan TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından açılacak İçmesuyu Arıtma Tesisi İşletimi Eğitimlerine katılarak sertifika alması gerekmektedir.

MADDE 14-

(1) Bu Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre yeşil ve turkuaz su verimliliği belgesini almayanlara 100.000 Türk Lirasından 5.000.000 Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(2) Yeşil ve turkuaz su verimliliği belgesi alma yükümlülüğü olmayanlardan;

MADDE 14-

(1) Bu Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre yeşil ve turkuaz su verimliliği belgesini almayanlara 100.000 Türk Lirasından 5.000.000 Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. Ceza miktarının belirlenmesinde işletmenin yıllık su tüketimi, sektörü ve kapasitesi göz önünde bulundurulur.

a) İçme-kullanma suyu sistemlerinde su kayıp hedeflerini sağlamayan ilçe ve belde belediyelerinde her %1Tik su kayıp oranına karşılık olarak her yıl için belediye sınırları içerisinde adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde kayıtlı kişi başına 25 Kuruş idari para cezası verilir.

(9) Su kaynaklarının ve doğal mineralli suların, bu Kanununun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olarak su tahsis belgesi olmadan veya tahsis miktarından daha fazla su kullanılması halinde;

...

c) Su ürünleri yetiştiriciliğinde sayaç okumalarında veya DSİ tarafından yapılan anlık ölçümlerde, tahsis miktarını aşan kısımda veya belgesiz kullanılan miktarda 50 l/s'ye kadar su kullananlara 75.000 Türk Lirası, 50-500 l/s arasında kullananlara 250.000 Türk Lirası, 500l/s'den daha fazla kullananlara 500.000 Türk Lirası,

(12) Bu Kanunda belirtilen idari para cezaları ile ilgili başkaca bir husus bulunmaması halinde, bu cezaların verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl içinde ilk tekrarında bir kat, ikinci ve müteakip tekrarında iki kat artırılarak verilir. Su tahsisi ile ilgili olan ihlalin ilk tekrarında ceza iki katı olarak uygulanır ikinci tekrarında ise ayrıca su tahsis belgesi iptal edilir.

(2) Yeşil ve turkuaz su verimliliği belgesi alma yükümlülüğü olmayanlardan;

(a) İçme-kullanma suyu sistemlerinde su kayıp hedeflerini sağlamayan ilçe ve belde belediyelerinde her %1'lik su kayıp oranına karşılık olarak her yıl için belediyenin su kaybı düzeyine göre kademeli olarak belirlenen birim ceza uygulanır. Ceza miktarı, belediyenin toplam dağıtılan su miktarı esas alınarak metreküp bazında hesaplanır. Nüfusu 25.000'in altındaki belediyeler için ilk iki yıl uyarı mekanizması uygulanır.

(9) Su kaynaklarının ve doğal mineralli suların, bu Kanununun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olarak su tahsis belgesi olmadan veya tahsis miktarından daha fazla su kullanılması halinde;

...

c) Su ürünleri yetiştiriciliğinde sayaç okumalarında veya DSİ tarafından yapılan anlık ölçümlerde, tahsis miktarını aşan kısımda veya belgesiz kullanılan miktarda ceza uygulanır. Ceza miktarları, sektör temsilcileri ve ilgili meslek odalarının görüşü alınarak, Bakanlıkça belirlenen kriterlere göre hesaplanır. Küçük ölçekli su ürünleri işletmeleri için *kademeli geçiş süreci* uygulanır.

(12) Bu Kanunda belirtilen idari para cezalarının verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl içinde ilk tekrarında bir kat, ikinci ve müteakip tekrarında iki kat artırılarak verilir.

Değerlendirme

Ceza alt ve üst sınırları arasındaki 50 kat fark (100.000-5.000.000 TL), uygulamada ciddi keyfilik ve eşitsizlik riski oluşturmaktadır. Cezada geniş tutulan takdir yetkisinin, eşitsizliklere yol açabileceği; ceza mekanizmalarının, denetleyici kurumların kapasitesini/yetki sınırlarını aşabileceği/çatışabileceği dikkate alınmalıdır. Ceza miktarının belirlenmesinde somut kriterlerin kanun metninde yer alması, hukuki öngörülebilirliği artıracak ve idari takdir yetkisinin sınırlarını netleştirecektir.

Nüfusa göre ceza hesaplamasının adaletsizlik yaratabileceği; nüfusu az ancak su kaybı yüksek belediyeler düşük ceza öderken, nüfusu yüksek belediyeler orantısız ceza ödeyeceği dikkate alınmalıdır. Cezanın, nüfus üzerinden değil, su kaybı miktarı üzerinden hesaplanması; hem adalet ilkesine ve hem de caydırıcılık amacına daha uygun düşecektir.

Ayrıca küçük belediyelere bir geçiş süresinin tanınması, kapasitelerini geliştirmelerine de olanak sağlayacaktır.

Su ürünleri yetiştiriciliğindeki cezaların, eski taslağa göre 100 kata kadar artırıldığını (750 TL'den 75.000 TL'ye) ve sektör temsilcileriyle yeterli istişare yapılmamış olabileceği dikkate alınmalıdır. Bu denli büyük ceza artışları, özellikle küçük ölçekli su ürünleri işletmelerinin varlığını tehdit edebilir. Orantılılık ilkesi gereğince, cezaların sektörel istişareyle belirlenmesi, kanunun meşruiyetini güçlendirecektir.

'Başkaca bir husus bulunmaması halinde' ifadesinin, cezaların tekraren (ardışık olarak) uygulanmasında kafa karışıklığına neden olabileceği dikkate alınarak; bu belirsiz ifadenin kaldırılması, hükmün açıklığını ve uygulanabilirliğini sağlanmalıdır. Ayrıca, itiraz usulünün kanunda düzenlenmemiş olması, mağduriyetlere yol açabilir; idari para cezalarına itiraz sürecinin açıkça düzenlenmesi gerekmektedir.

MADDE 16- ...

(1) Bu Kanunla denetim yetkisi tanınan idareler, idari yaptırım uygulama yetkisini de haizdir.

(2) Bakanlığın denetim, izleme ve idari para cezası verme yetkileri, gerektiğinde Bakanlıkça; DSİ'ye, il özel idarelerine, belediye başkanlıklarına, su ve kanalizasyon idarelerine, Türkiye Çevre Ajansına, Emniyet Genel Müdürlüğüne, Jandarma Genel Komutanlığına ve Sahil Güvenlik Komutanlığına kısmen veya tamamen devredilebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(3) Bu Kanunda öngörülen idari yaptırım kararlarından Bakanlık tarafından verilecek olanlar merkez teşkilatında genel müdürler, taşrada ise mahallin en büyük mülki amiri tarafından; DSİ tarafından verilecek olanlar ise merkezde DSİ Genel Müdürü, taşrada bölge müdürlerince verilir.

(4) Bu Kanun uyarınca Bakanlık tarafından verilen idari para cezalarının %50'si genel bütçeye, %50'si Bakanlık bütçesine gelir kaydedilir. Bu Kanuna göre DSİ, büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve su ve kanalizasyon idareleri tarafından verilen idari para cezalarının tamamı idari para cezasını veren idarelerin bütçesine gelir kaydedilir.

MADDE 16- ...

(2) Bakanlığın denetim, izleme ve idari para cezası verme yetkileri, gerektiğinde Bakanlıkça; DSİ'ye, il özel idarelerine, belediye başkanlıklarına, su ve kanalizasyon idarelerine kısmen veya tamamen devredilebilir. Yetki devri yapılan kurumlarda Bakanlıkça belirlenecek asgari teknik yeterlilik kriterleri aranır. Denetim uygulamalarında birliği sağlamak amacıyla Bakanlıkça standart denetim rehberi hazırlanır.

Değerlendirme

Denetim yetkisinin 9 farklı kuruma devredilebilmesinin, standart uygulama birliğini bozma riski dikkate alınmalıdır. Emniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik gibi kolluk kuvvetlerinin su yönetimi konusundaki teknik bilgi ve kapasitesi sınırlı olup, bu kurumların denetim yerine, güvenlik desteği sağlaması daha uygun olacaktır (Madde 15/3'te zaten bu mekanizma mevcuttur). Ayrıca, denetim mekanizmalarının denetleyici kurumların kapasitesinin ötesinde iş yükü oluşturabileceğini de dikkate alınmalıdır.

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan mevzuat
MADDE 17

12) 167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
“Madde 16- Sondaj makineleri, arama, kullanma, ışlah ve tadil ameliyelerinin şartları ve kuyuların aılmasında görev alacak mühendis, sondör ve diğer fen elemanlarının hak ve salahiyyetlerle mesuliyetleri DSİ tarafından belirlenir.”

(8) 167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının ikinci, üçüncü ve dördüncü cümleleri yürürlükten kaldırılmış aynı maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Kullanma belgelerinde belirtilen tahsislerden metreküp bazlı tahsis bedeli alınır. Alınacak bedeller kullanım amaçlarına göre; DSİ’nin teklifi üzerine DSİ’nin bağlı olduğu Bakanlık tarafından belirlenir. Kullanma belgeleri beş yıllık süre için geçerlidir. Süresi biten kullanma belgelerinin güncelleme işlemleri yapılır. Kullanma Belgelerinin süresinin son otuz günü içerisinde belge yenileme başvurusu yapılır. Yenileme başvurusu yapılmaması durumunda belge, süresi sonunda geçersiz sayılır. DSİ kullanma belgelerinde yer alan tahsis miktarını belirlemeye, arttırmaya ve azaltmaya yetkilidir. Yenileme başvurusu yapılmayan veya yenileme başvurusu yapılmasına rağmen kullanma belgesi verilmeyen kuyuların kullanılmaya devam edilmesi halinde 18 inci madde hükümleri uygulanır.”

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan mevzuat
MADDE 17

Madde 16- Sondaj makineleri, arama, kullanma, ışlah ve tadil ameliyelerinin şartları ve kuyuların aılmasında görev alacak Jeoloji Mühendisi, Hidrojeoloji mühendisi, sondör ve diğer fen elemanlarının hak ve salahiyyetlerle mesuliyetleri DSİ tarafından belirlenir.

(8) 167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının ikinci, üçüncü ve dördüncü cümleleri yürürlükten kaldırılmış aynı maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Kullanma belgelerinde belirtilen tahsislerden metreküp bazlı tahsis bedeli alınır. Alınacak bedeller kullanım amaçlarına göre; DSİ’nin teklifi üzerine DSİ’nin bağlı olduğu Bakanlık tarafından belirlenir. Kullanma belgeleri beş yıllık süre için geçerlidir. Süresi biten kullanma belgelerinin güncelleme işlemleri yapılır. Kullanma Belgelerinin süresinin son 90 günü içerisinde belge yenileme başvurusu yapılır. (gerekçe yenileme süresi için 30 gün kısa bir süre) Yenileme başvurusu yapılmaması durumunda belge, süresi sonunda geçersiz sayılır. DSİ kullanma belgelerinde yer alan tahsis miktarını belirlemeye, arttırmaya ve azaltmaya yetkilidir. Yenileme başvurusu yapılmayan veya yenileme başvurusu yapılmasına rağmen kullanma belgesi verilmeyen kuyuların kullanılmaya devam edilmesi halinde 18 inci madde hükümleri uygulanır.”

Değerlendirme

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan mevzuat MADDE 17	Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan mevzuat MADDE 17
GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası ile 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında yer alan mükellefiyetler bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde yerine getirilir.	GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası ile 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında yer alan mükellefiyetler bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl içinde yerine getirilir. Nüfusu 50.000'in altındaki belediyelere ve veri altyapısı bulunmayan kurumlara ilave bir yıl ek süre tanınır.
Değerlendirme	
2 yıllık geçiş süresinin, özellikle veri altyapısı olmayan küçük kurumlar için çok kısa olabileceği dikkate alınmalıdır. Ölçüm sistemlerinin kurulması, Ulusal Su Bilgi Sistemine entegrasyonun sağlanması ve veri standartlarının oluşturulması gibi süreçler, özellikle küçük kurumlar açısından 2 yıl içinde tamamlanması güç yükümlülüklerdir. Bu sürenin, 3 yıla çıkarılması ve/veya küçük kurumlara ek süre tanınması, kanunun gerçekçi şekilde uygulanmasını sağlayacaktır.	

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan mevzuat MADDE 17	Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan mevzuat MADDE 17
(24) 3194 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir. "EK MADDE 13- İklim değişikliğine uyum ve binalarda su verimliliğinin sağlanması için; bina içi su tesisatları, yağmur suyu hasadı ve gri su sistemleri Bakanlıkça belirlenen usûl ve esaslara göre projelendirilir ve su verimliliği sağlayan ekipmanlar kullanılır. Yapı ruhsatı aşamasında bu yükümlülüğünü yerine getireceğini gösterir proje ve belgeler, ilgili kuruma sunulmadıkça yapı ruhsatı verilmez."	(24) 3194 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir. İklim değişikliğine uyum ve binalarda su verimliliğinin sağlanması için; bina içi su tesisatları, yağmur suyu hasadı ve gri su sistemleri Bakanlıkça belirlenen usûl ve esaslara göre çevre mühendisleri tarafından projelendirilir. Bu projeler için TMMOB Çevre Mühendisleri Odası'ndan mesleki denetim onayı alınması zorunludur. Yapı ruhsatı aşamasında bu yükümlülüğünü yerine getireceğini gösterir onaylı proje ve belgeler ilgili kuruma sunulmadıkça yapı ruhsatı; sistemin projeye uygun yapıldığına dair uzman raporu sunulmadıkça yapı kullanma izin belgesi verilmez.
Değerlendirme	
3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenmesi planlanan bu madde, binalarda su verimliliğini yasal bir zorunluluk haline getirmesi açısından devrim niteliğindedir. "Çevre Mühendisleri Odası (ÇMO) onayı" ibaresi, bu sistemlerin sadece kağıt üzerinde kalmamasını ve teknik standartlara uygunluğunu denetleyecek bir "mesleki denetim" mekanizması kurulmasını hedeflemektedir.	